

The logo for GATE Archaeology features the word "GATE" in large, white, sans-serif capital letters. Each letter is contained within a colored square: 'G' is light green, 'A' is medium green, 'T' is dark green, and 'E' is a very dark green. Below the word "GATE", the word "Archaeology" is written in a smaller, white, lowercase sans-serif font, with each letter of "Archaeology" positioned directly beneath a corresponding letter of "GATE".

GATE

Archaeology

Programma van Maatregelen

Bureauonderzoek
2018L156

Oudenburg
Zandvoordestraat

Sander Van De Velde

Ghent Archaeological Team bvba
Dorpsstraat 73
8450 Bredene

Colofon

Project:
Oudenburg Zandvoordestraat

Uitvoerder:
GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba [GATE]
Sander Van De Velde

© 2019 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of
aangepast worden, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar
gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook,
elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder
toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

Inhoudstafel

Colofon	i
Inhoudstafel	i
Inleiding	1
PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	1
1. Gemotiveerd advies voorwaardelijke maatregelen.....	1
1.1 Volledigheid gevoerde onderzoek.....	1
1.2 Aan- of afwezigheid archeologische site	1
1.3 Impact- en maatregelbepaling	1
1.4 Waardering archeologische site	2
1.5 Concretisering maatregelen	2
2. PvM uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	3
2.1 Keuzestrategie	3
2.2 Plan van Aanpak.....	5
2.3 Deponering	7
2.4 Afwijkingen ten aanzien van de CGP 3.0	8
Bibliografie.....	ii
Bijlage.....	ii

Inleiding

De braak- en renovatiewerken met bodemingreep aan een pand in de Zandvoordestraat [2] in het West-Vlaamse Oudenburg nopen betrokken partijen ertoe het historisch-archeologisch erfgoed van de stad in rekening te brengen. De als plangebied gemarkeerde oppervlakte overschrijdt drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet [perceelopp. >300 m² in stedelijke context]. Het projectgebied bevindt zich in een vastgestelde archeologische zone, met name de [pre]historisch nederzettingkern van Oudenburg. Hierdoor moet een archeologienota worden opgesteld. GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een bureaustudie op te maken met advies naar eventueel uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding of vrijgave.

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1. Gemotiveerd advies voorwaardelijke maatregelen

Het Programma van Maatregelen [PvM] is het finale *resumé* van een gefaseerd onderzoekprocedé. Hieruit moet blijken dat elke gemaakte stap, beslissing of advies de kwaliteit en volledigheid van de resultaten garandeert, zónder onnodige stappen genomen te hebben en toch mét optimale toekomstmogelijkheden van verzamelde data.

1.1 Volledigheid gevoerde onderzoek

De voorgelegde archeologienota betreft de neerslag van een archeologisch vooronderzoek uitsluitend op basis van bureauonderzoek. Elk ander vooronderzoek op het terrein met of zonder ingreep in de bodem was niet mogelijk omwille van de huidige bebouwing [cfr. VvR]. De archeologienota op basis van bureauonderzoek wordt beschouwd als volledig. De bestaande archeologische en historische bronnen leveren voldoende informatie om aan te tonen dat het potentieel tot kennisvermeerdering hoog moet worden ingeschat. Bijkomend vooronderzoek met ingreep op de bodem is noodzakelijk om dit potentieel terdege in te schatten. Daarenboven laten verzamelde data *strictu sensu* niet toe om de afwezigheid van een archeologische site uit te sluiten.

1.2 Aan- of afwezigheid archeologische site

Resultaten uit het reeds gevoerde onderzoek zijn vooralsnog ontdaan van indicaties voor de afwezigheid van een archeologische site binnen het projectgebied. Het assessment gebaseerd op een combinatie van landschappelijke, archeologische en historisch-cartografische data maakt de trefkans van een archeologische site reëel. Het plangebied ligt binnen de archeologisch-geprojecteerde civiele Romeinse agglomeratie omstreeks 260. Voorts ligt de locatie cartografisch aantoonbaar binnen de laatmiddeleeuwse stadskern [16de eeuw]. Bij laatst genoemde zijn we verder toponymisch geïnformeerd over de lakennijverheid gerelateerde activiteit in de voorloper van de Sint-Pietersstraat. Daarbij komt nog dat het stratenpatroon afgebeeld op kaartmateriaal slechts een weinig is veranderd sinds de 18de eeuw.

Afgaand op bodemcondities uit een aanpalende opgraving is de bewaringstoestand van een potentiële site goed. In het bijzonder zijn siterestanten van voor de brandschatting van 1590 bewaard onder [post]middeleeuwse landophoging waarin het terrein tijdelijk als landbouwgrond fungeerde tot in de helft van de 19de eeuw.

1.3 Impact- en maatregelbepaling

De impact is groot. De geplande werken voorzien in de sloop van het huidige pand en de oprichting van een nieuwbouw; welke door algemene bouwvoorschriften

uitvoeriger gefundeerd wordt dan de reeds aanwezige structuur. De werken omvatten een oppervlakte gelijk aan de totale projectoppervlakte.

1.4 Waardering archeologische site

We beschouwen het potentieel tot kennisvermeerdering uitsluitend met betrekking tot sporenvindplaatsen.

De balans tussen beperkte historische versterking en de grootschalige versterking door geplande werken, biedt ons kans tot het verzamelen van nieuwe ruimtelijke inzichten m.b.t. de middeleeuwse stadsontwikkeling van Oudenburg en eventueel oudere Romeinse bewoning.

1.5 Concretisering maatregelen

1.5.1 Vraagstelling

Het bureauonderzoek leverde onvoldoende informatie aan om met uitsluitend uitspraken te kunnen maken omtrent

- De aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed in de bodem
 - De aard en datering van dit erfgoed
 - De bewaringstoestand van dit erfgoed

Gezien uit het bureauonderzoek wél potentieel tot kennisvermeerdering blijkt, wordt een vervolgonderzoek geadviseerd om bijkomend informatie te verzamelen, wat kan leiden tot het afbaken van eventuele advieszones voor verder onderzoek.

- Zijn sporen of structuren aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Op welke diepte(s) bevinden deze sporen zich?
- Is er sprake van een complexe stratigrafie?
- Uit welke antropogene en/of natuurlijke pakketten is de bodem in het projectgebied opgebouwd? In welke mate heeft dit een invloed op het potentieel tot nuttige archeologische kennisvermeerdering?
- Hoe zijn de sporen of structuren verspreid over het projectgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand binnen het projectgebied een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- **SPECIFIEK:** Kan de occupatie in verband worden gebracht met de ruimere stadsontwikkeling van Oudenburg, en haar lakennijverheid?
- **SPECIFIEK:** Kan de occupatie in verband worden gebracht met [laat-]Romeinse bewoning, maritieme en kustgebonden activiteit?
- Komt het projectgebied in aanmerking voor een eventuele archeologische opgraving voorafgaand aan de werken? Wat is de verwachte spoordensiteit?
- Kunnen er zones afgebakend worden waar een opgraving al dan niet wenselijk is?
- Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden na uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem in functie van een eventueel opgraving?

2. PvM uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.1 Keuzestrategie

Bij de keuze voor onderzoeksstrategie werd de topografische ligging, de bodemgesteldheid en de aard van de te verwachten sporen samen in acht genomen. Voor de te hanteren onderzoekstechnieken is de Code van Goede Praktijk 3.0 van toepassing. Onderstaande tabel presenteert een schematische voorstelling van de afweging van de verschillende onderzoekstechnieken:

	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	
Geofysisch onderzoek	Nee	Nee	Nee	Nee	De kans op interferentie is te groot gezien de huidige inrichting van het projectgebied en omgeving
Veldkartering	Nee	Nee	Nee	Nee	Terrein is bebouwd en verhard
Landschappelijk bodem-onderzoek	Ja	Ja	Ja	Nee	Het terrein is bebouwd en grotendeels verhard. De antropogene invloed sinds de middeleeuwen op de bodem is groot. Landschappelijk booronderzoek is hierdoor moeilijk. Het landschappelijk bodemonderzoek wordt daarom best gecombineerd met het proefputtenonderzoek d.m.v. de registratie van profielen door een aardkundige.
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Nee	Nee	Nee	Het terrein is bebouwd en grotendeels verhard. De antropogene invloed sinds de middeleeuwen op de bodem is groot.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Nee	Nee	Nee	Het terrein is bebouwd en grotendeels verhard. De antropogene invloed sinds de middeleeuwen op de bodem is groot. Steentijd-artefactensites worden niet verwacht.
Proefsleuven en proefputten	Ja	Ja	Ja	Ja	Proefputten kunnen meer duidelijkheid geven over aan- of afwezigheid van sporensites en de bewaartoestand.

<i>Proefputten in functie van steentijdsites</i>	Ja	Nee	Ja	Nee	Het terrein is bebouwd en verhard. De antropogene invloed sinds de middeleeuwen op de bodem is groot.
--	----	-----	----	-----	---

Bovenstaand schematisch overzicht hanteert in redenering assessment-parameters:

- Topografische inplanting
- Bodemgesteldheid
- Aard van geanticiperde archeologische indices
- Significantie van resultaten in functie van onderzoeksvragen

Op schematisch voorgestelde onderzoekstechnieken is telkenmale de CGP 3.0 van kracht. [hfst. 5.3]

2.2 Plan van Aanpak

2.2.1 Administratieve gegevens

Projectcode vooronderzoek	2018L156	
Wettelijk depot	Nvt.	
Erkend archeoloog	GATE [OE/ERK/Archeoloog/2015/00074]	
Bounding box	X	y
	54426.368	209199,148
	54440.338	209226,981
Begin- en einddatum bureauonderzoek	17 december 2018 – 8 januari 2019	
Zoektermen Inventaris Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek	
Geografische situering [Fig. 1-4]	Het projectgebied bevindt zich aan de noordrand van de historische stadskern van Oudenburg [prov. West-Vlaanderen] en omvat er [delen van] kadastrale percelen 0641 en 0876 [afd. 1; sectie B]. Dit stemt overeen met een cafépand en feestzaal op de driesprong van de Zandvoordestraat, Sint-Pietersstraat en Weststraat. Langs de noordzijde is het plangebied afgeboord door het Oudenburgsvaartje [Millebeek], een overkapte sloot die parallel aan de Weststraat loopt. De [pre]historische kern van Oudenburg is ingepland op een bescheiden zijtak van de dekzandrug Gistel-Stekene, die naar het noorden en westen uitkijkt over het kustpolderlandschap.	

2.2.2 Afbraakvoorwaarden

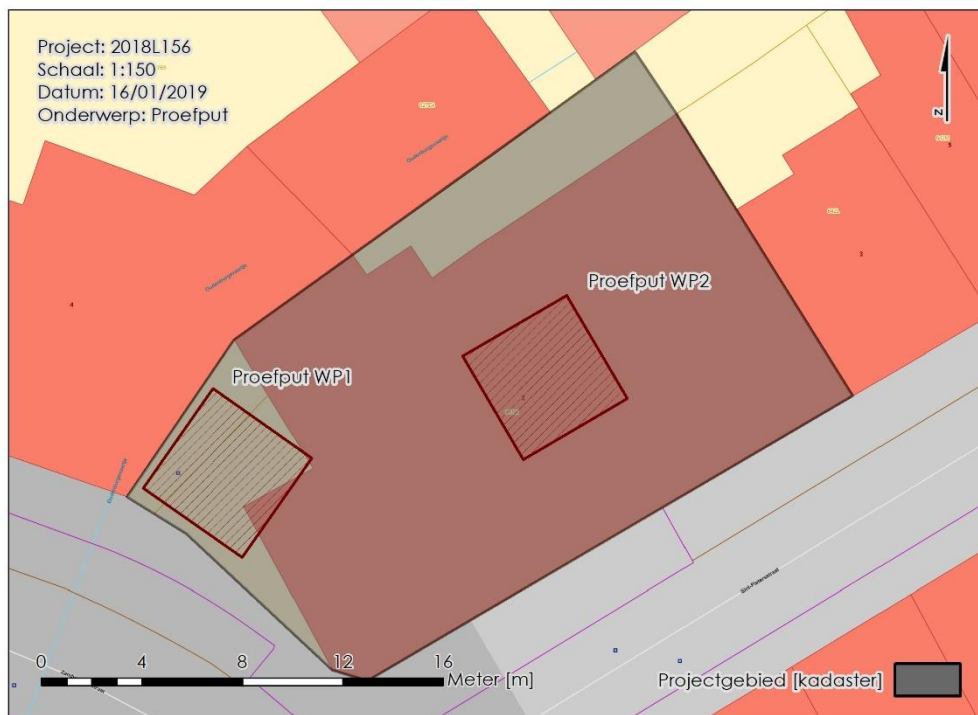
Het vooronderzoek met ingreep in de bodem kan pas van start gaan wanneer de huidige constructies zijn gesloopt. Dit gebeurt onder de volgende voorwaarden [Streven naar een minimale impact op de ondergrond wordt verondersteld bij elk punt]:

- De sloopwerken voorafgaand aan het archeologisch vervolgonderzoek beperken zich tot het maaiveld.
- Vloerplaten en ondergrondse constructies worden enkel verwijderd onder begeleiding van een erkend archeoloog.
- Indien nodig geacht door de erkend archeoloog, gebeurt de afbraak van de ondergrondse structuren gefaseerd of pas na de uitvoer van het vooronderzoek met ingreep op de bodem. Sommige structuren zoals bv. historische kelders kunnen essentieel blijken bij de interpretatie van eventueel ondergronds archeologisch erfgoed.

2.2.3 Proefputten

Proefputten bieden, zoals aangetoond in §2.1, de best mogelijke kans om vooropgestelde onderzoeksvragen te beantwoorden.

We adviseren de aanleg van in totaal 2 proefputten [4,5 m bij 4,5 m] goed voor een oppervlakte van 36,5 m² op een projectgebied van ca. 367 m². In totaal wordt zo een dekkingsgraad van 10 % benaderd. Bij de inplanting van de proefputten gaan we uit van integrale versterking tot op de moederbodem [VvR §1.1.1].

Figuur 1: Projectie potentiële proefputten [© GRB]

De precieze positionering van gegeven proefputten binnen het projectgebied gebeurt optimaal en is hierdoor onderhevig aan de precieze uitwerking van het funderingsplan.

Bijkomende bepalingen:

- Het proefputtenplan is opgemaakt op basis van de bureaustudie en gaat uit van een ideale onderzoekssituatie. Zo is er geen rekening gehouden met de aanwezigheid van eventuele gas- en waterleidingen, riolering of andere nutsinstallaties. Het plan is dan ook indicatief. Wijzigingen aan het plan worden gemotiveerd in het verslag van resultaten van het onderzoek.
- In de proefputten wordt de volledige stratigrafische sequentie onderzocht met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau. Indien de diepte van de proefput

de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie niet bereikt, worden per proefput enkele manuele boringen of sonderingen tot in de natuurlijke ondergrond uitgevoerd.

- De grond wordt gescheiden afgegraven en gescheiden bewaard naast de put. Het dichten gebeurt volgens de originele bodemopbouw zodat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand aan de start van het veldwerk.
- Voor verdere richtlijnen en technische bepalingen verwijzen we naar de Code van Goede Praktijk 3.0.

2.2.4 Conditioneel karakter van uit te voeren onderzoekshandeling

Indien in bepaalde zones afdoende is vastgesteld dat de ontgraving ter plekke uitsluitend gebeurt in verstoorde of recente lagen [opgebracht en/of verstoord], dient deze zone niet verder onderzocht te worden. De inschattingen met betrekking tot de aard en omvang van verstoringen en de aanwezigheid van recentere lagen gebeurt in het veld door de erkend archeoloog.

Het onderzoeksdoel wordt bereikt wanneer de onderzoeksvragen in de mate van het mogelijke beantwoord worden.

2.2.5 Competenties uitvoerder

De dagelijkse uitvoering van de opgraving ligt in handen van:

- 1 archeoloog veldwerkleider met ervaring in stadsarcheologie en/of middeleeuwse en/of Romeinse sites met complexe stratigrafie [min. 5 door OE goedgekeurde rapportages]
- 1 assistent-archeoloog met ervaring in stadsarcheologie en/of middeleeuwse en/of vroegmoderne sites met complexe stratigrafie [min. 1 door OE goedgekeurde rapportage]
- 1 aardkundige met ervaring in archeobodemkundige en geomorfologische registratie en interpretatie in archeologisch context.

Indien de densiteit van de sporen hoog is en extra mankracht nodig is, kunnen de veldwerkleider en de assistent-archeoloog bijgestaan worden door veldtechnici zonder competentievereisten.

Om het archeologisch vondstmateriaal kwaliteitsvol te behandelen en te bewaren wordt indien nodig ook beroep gedaan op een conservator. De conservator coördineert het geheel van conservatiehandelingen die binnen het onderzoek gesteld worden. Indien nodig komt de conservator ter plaatse voor advies of gespecialiseerde handelingen. De conservator heeft ervaring met de behandeling van aardewerk en metaalvondsten uit verschillende periodes. Indien bij het onderzoek van het vondstenensemble specialistische kennis vereist is, wordt een materiaaldeskundige betrokken bij het onderzoek. Dit kan zowel tijdens het veldwerk als tijdens de verwerking.

Alhoewel er geen aanwijzingen zijn voor het aantreffen van menselijke begravingen dient in desbetreffend geval een fysisch-anthropoloog raadpleegbaar of op afroep inzetbaar te zijn.

2.3 Deponering

Data en vondsten, m.a.w. het archeologisch ensemble, zijn eigendom van de opdrachtgever. Na onderzoek kan dit ensemble in overleg met de opdrachtgever opgenomen worden door een erkend erfgoeddepot, indien dit voor de regio

aanwezig is. Indien nodig kan een ander depot worden gezocht of kan een afspraak worden gemaakt met het uitvoerende archeologische bedrijf met betrekking tot de opslag van het archeologische ensemble.

2.4 Afwijkingen ten aanzien van de CGP 3.0

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk van Goede Praktijk 3.0. In het uitzonderlijke geval waarin het opzet van proefputten ontoereikend blijkt om praktische of inhoudelijke redenen, wordt hierover contact gezocht met de relevante juridische rechtspersoon binnen het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Bibliografie

Literatuur:

-

Collecties:

-

Kaartmateriaal:

-

Digitale bronnen:

-

Bijlage

Figurenlijst:

Figuur 1: Projectie potentiële proefputten